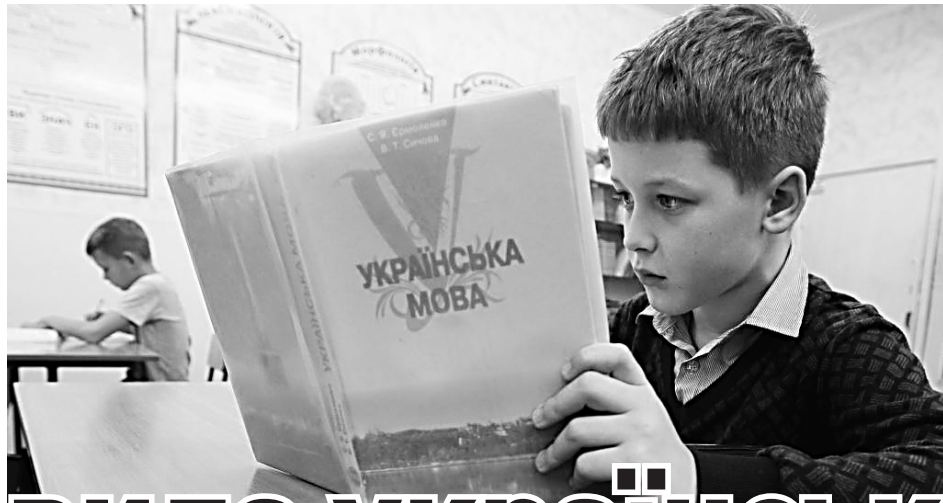

Навесні цього року Верховна Рада ухвалила закон про нову редакцію українського правопису, яку вже рекомендовано застосовувати у сферах громадського життя. До Дня української писемності та мови, який відзначають 9 листопада, газета «Одеська жизнь» дізналася, наскільки страшними є нові правила українського правопису, а також що про них думають філологи. На цікаві для нас питання відповіла доцент і кандидат філологічних наук кафедри української мови ОНУ Марія Дружинець.

Нові правила української мови: що потрібно знати?

Чому змінюються правила правопису?

Зміни правопису української мови — це органічний процес. Вони потрібні як для повернення національних засад формування правописної норми, так і для розвитку усної форми української мови, зокрема звукового мовлення, фонемного рівня мови. **Мова — це живий організм, вона не стоїть на місці:** з'являються нові слова, терміни, триває процес запозичування, розширюється сфера функціонування української мови. Ще **наприкінці ХХ століття виникла гостра потреба в новій редакції українського правопису.** У 1990 році вийшло друком 3-тє видання, 1993 року — 4-тє видання українського правописного кодексу. Хоч і внесено позитивні зміни, однак не звернено уваги на ті правописні особливості, які в часи тоталітаризму було заборонено, тому зміни у правописі є очікуваними.

Чи вивчають нові правила студенти?

Студенти філологічного факультету вже вивчають нові правила. Їх не лякають зміни, вони розуміють, що це прогресивний момент в історії українського правопису. Носії української мови повинні довіряти науковцям, фахівцям-філологам. **Дбаючи про орфографію, ми дбаємо про глибинні елементи нашої культури, про наш етнос.** Саме через правопис охороняємо неповторність звучання української мови, зміцнюємо її оригінальну структуру.

Нові форми правопису — на що звернути увагу?

ПІВ — окремо Деякі нові правила легше запам'ятати, ніж попередні. Наприклад: раніше «пів» з іменником писалося в одних випадках через апостроф, у других — через дефіс, у третіх — разом. Нині ж **основний варіант — окремо.** Розрізняють лише за логікою: якщо «пів» з іменником становить єдине поняття і не виражає значення половини, тоді будемо писати разом (південь, півострів).

менше ДЕФІСІВ Іншомовні компоненти **поп-, прес-, арт-, боді-, кібер-, веб-, топ-, екс-, нано-, супер-, блиц-** писатимуться разом зі змістотворчими словами: *пресконференція, вебсторінка, блицопитування, нанотехнології, топменеджер, екстраклас.*

Так само і слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь: **архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-:** *архіскладний, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвилі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, ультрамодний, флешінтерв'ю;* слова з першим іншомовним компонентом **анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-:** *антивірус, контрудар, віцепрем'єр, ексчемпіон, лейбгвардієць, оберофіцер, штабскапітан, унтерофіцер* (але за традицією *контр-адмірал*); разом писатимуться й складноскорочені слова (мішані та складові аббревіатури) й похідні від них: *адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір.*

Через дефіс пропонують писати іменники, якщо перший з них визначає певну прикмету або особливість того, що названо другим (*бізнес-план, допінг-контроль, інтернет-видання, піар-кампанія, фітнес-клуб, айті-галузь*). Переважно це іменники, що позначають новітні явища та предмети.

Що буде зі старим друком?

Словники, посібники, енциклопедії, основою орфографії яких є 4-та редакція українського правопису, будуть функціонувати, але правопис деяких слів відрізнятиметься. Водночас орфографічні словники, у яких відбито правила написання згідно з 4-ю редакцією, — це вже історія, до них звертатися зможемо, але не зможемо на них орієнтуватися.

Чи вплинуть зміни на грамотність людей?

Зміни можуть вплинути на грамотність тих, хто не бажає з ними познайомитися і їх вивчити. Там не так багато змін. **Насправді більше говорять про зміни, ніж їх є. Як на мене, радикальних змін у новій редакції немає.** Вважаю, це не остання редакція українського правопису, ще буде 6-та редакція, адже варіанти, які на сьогодні допускаються українським правописом, є перехідною ланкою від старої норми до нової. **А через декілька років закріпиться один варіант — нова форма, тому, безперечно, це не остання редакція правопису.** Розроблення правопису — це справа не одного місяця і навіть не одного року. Потрібен час, щоб повернути правописові реальні норми української мови і відкинути зміни, яких зазнала наша мова з радянських, а тим більше — дорадянських часів.

Як засвоїти «нову» мову швидко? З чого почати?

Зміни потрібно опрацювати, не чекаючи виходу нової редакції. **Нові правила вже подаються в інтернет-**

джерелах провідними науковцями. За бажання кожен може засвоїти їх самостійно. Носії української мови мають усвідомлювати, що реформа орфографії зачіпає не лише правописні проблеми, а й проблеми мовної норми. Однією з визначальних рис мовної

Що робити школярам під час ЗНО? Коли почати готуватися до іспитів?

Цього року на ЗНО до уваги береться ще 4-та редакція українського правопису. Але коли вийде опублікована 5-та редакція, тоді й буде припинено функціонування 4-ї редакції. **Бажано, щоб школярі якнайшвидше опанували нові норми, але це залежить від вчителя-словесника.** Плутатися у правилах правопису діти не будуть, вони є доволі чіткими.

Особливості змін

Зміни правопису української мови можна поділити на дві великі групи: **зміни у написанні слів (без варіантів) і варіантні доповнення до чинної норми.**

I. ЗМІНИ БЕЗ ВАРІАНТІВ:

повернення йотування

[j] із голосними буде передаватися буквами **є, ї, ю, я:** проєкт, проєкція, плеєр (play+er), конвеєр (convey+er), феєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах.

не використовується подвоєння

Дікенс, Текерей, Бекі (замість Діккенс, Теккерей, Беккі).

разом писатимуться

Слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь — **архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-:** *мінісукня, архісклад-*

ний, гіпермаркет, екстраклас та ін.; слова з першим іншомовним компонентом **анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-:** *антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул та ін.;* одним словом — як цілісні поняття — *півострів, півзахисник, півмісяць* (і водночас *півхвилини, пів яблука, пів Києва* і т.ін.).

зміна напису російських прізвищ

Передавання російських прізвищ на **-ой** через **-ий** (рос. Донской — укр. Донський, рос. Трубецкой — укр. Трубецький; **вняток — Лев Толстой**).

зміна правопису окремих слів

Зміни в окремих словах: *священник — з двома «нн», Святвечір — разом.*

II. ВАРІАНТНІ ЗМІНИ (допускається правописна варіантність) У СЛОВАХ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

більше «г» у словах

У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою «г» (Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер) і шляхом імітації іншомовного [g] — буквою «ґ» (Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер і т.ін.).

дифтонги «ау» = «ав»

У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосополучення «ау» звичайно передається через «ав»: *автентичний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, автохтон, лавра, Аврора, Мавританія, Павло.* У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосополучення «ау» шляхом транслітерації як «ау», допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція і авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат, пауза і павза, фауна і фавна.*

більше «етерів»

Буквосополучення «th» у словах грецького походження передаємо звичайно

ВВЕДЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ

Використовуємо суфікси «-к-», «-иц-», «-ин-», «-ес-», «-об-» в назвах жіночих посад: *директорка, майстриня, членкиня, патронеса, авторка.*